

در این شماره می خوانید:

جشنواره فرهنگی امام رضا (ع)	◀
دیدار رایزن فرهنگی کشورمان از شهر برمین و ملاقات با مسلمانان مقیم و فعالان اسلامی	◀
ملاقات رایزن فرهنگی کشورمان و رهبر جدید شورای اسقفهای آلمان	◀
برگزاری کلاس های فلسفه و دین پژوهی در رایزنی فرهنگی ید تیم دانشمندان «کریوس کرانیکوم» بر وجود تاریخی پیامبر اسلام (ص)	◀
روز فرماسیون لوتری در آلمان	◀
برگزاری بزرگترین نمایشگاه جوانان اروپا در برلین	◀
شوک بدهی در برلین	◀
برگزاری جشن ادیان در برلین	◀
شمس الدین محمدحافظ شیرازی	◀

ماهنامه فرهنگی رایزنی فرهنگی
جمهوری اسلامی ایران در آلمان

مدیرمسئول و سردبیر:
دکتر همایون همتی

مدیر اجرایی:
سید روح اله حسنی

با همکاری هیات تحریریه رایزنی
فرهنگی

انتشار از طریق وب سایت رایزنی
فرهنگی جمهوری اسلامی ایران
در آلمان

Kulturabteilung
der Botschaft der Islamischen
Republik Iran Berlin
Drakestr 3, 12205 Berlin
www.irankultur.com
E-Mail info@irankultur.com

در این شماره می خوانید:

جشنواره فرهنگی امام رضا (ع)

دیدار رایزن فرهنگی کشورمان از شهر برلین و ملاقات با مسلمانان مقیم و فعالان اسلامی

ملاقات رایزن فرهنگی کشورمان و رهبر جدید شورای اسقفهای آلمان

برگزاری کلاس های فلسفه و دین پژوهی در رایزنی فرهنگی

ید تیم دانشمندان «کریوس کرانیکوم» بر وجود تاریخی پیامبر اسلام (ص)

روز فرماسیون لوتری در آلمان

برگزاری بزرگترین نمایشگاه جوانان اروپا در برلین

شوک بدهی در برلین

برگزاری جشن ادیان در برلین

شمس الدین محمدحافظ شیرازی

جشنواره فرهنگی امام رضا (ع)

رایزنی فرهنگی ج.ا. ایران در برلین در یک اقدام هماهنگ و با یک ابتکار نو بطور همزمان با مساجد امام رضا (ع)، مسجد امام صادق (ع)، مسجد علویون و مرکز فرهنگی اسلامی ایرانیان در برلین سالروز میلاد با سعادت هشتمین اختر تابناک امامت و ولایت حضرت علی بن موسی الرضا (ع) را جشن گرفتند.

رایزن فرهنگی ج.ا. ایران در برلین به همراه کارکنان و خانواده های آنان در مسجد امام رضا (ع) شرکت کردند و پروفیسور همتی، رایزن فرهنگی ج.ا. ایران با ایراد سخنرانی مبسوطی به اندیشه ها و توجهات عرفانی حضرت ثامن الائمه (علیه آلاف التحیه و الثناء) پرداختند.

تابلوها و کتابهایی که از سوی معاونت فرهنگی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی به مناسبت جشنواره فرهنگی امام رضا (ع) به آلمان ارسال شده بود در بین چهار مسجد شیعی برلین و مرکز اسلامی توزیع شد و هر یک از مساجد طی مراسم ویژه ای مولود با سعادت ثامن الائمه حضرت امام رضا (ع) را جشن گرفتند.

مرکز فرهنگی و اسلامی ایرانیان برلین نیز شاهد گروه کثیری از مردم مسلمان و محبان اهل البیت در روز میلاد امام رضا (ع) بود. سفیر محترم ج.ا. ایران جناب آقای شیخ عطار و پروفیسور همایون همتی، رایزن فرهنگی کشورمان نیز در این جمع با شکوه شرکت داشتند. در این جشن بسیار باشکوه و بیادماندنی که بعد از نماز مغرب و عشاء برگزار شد، تعدادی از جوانان در مدح و ثنای امام رضا (ع) شعر خواندند و مداح اهل بیت (ع) با یک ملودی مردم را به خواندن سرود دسته جمعی درمدح و ثنای امام هشتم علی بن موسی الرضا (ع) دعوت کردند.

فعالیت‌های متنوع و گسترده ایشان و مؤسسه اسلامی و انتشارات هادیتیک آشنا شد. در بخش دیگری از برنامه‌ها دکتر همتی در مسجد "فاتح" حضور یافت و با امام این مسجد دیدار و گفتگو کرده و با برنامه‌ها و فعالیت‌ها و نیز مشکلات آنان از نزدیک آشنا شد. این مسجد از حیث وسعت و زیبایی و معماری ویژه در سطح آلمان بی‌همتا است. همچنین در این سفر رایزن کشورمان با آقای محمد کیلینچ نماینده مسلمانان در شورای برمن در باره فعالیت‌ها و نیز مشکلات مسلمانان بحث و مذاکره کرد.

در برنامه دیگری ضمن ملاقات با مسلمانان اهل سنت در مسجد "مولانا" به زبان انگلیسی برای ایشان سخن گفت و با آنان نماز گزارد و به پرسش‌های شان پاسخ گفت. حضور رایزن کشورمان در این جمع بسیار صمیمانه و برادرانه بود و با استقبال فراوان روبرو گشت.

جالب بود که مسلمانان اهل سنت که از کشورهای مختلف بخصوص کشور دوست و برادر ترکیه بودند با علاقه و اشتیاق فراوان در باره تحولات و پیشرفت‌های علمی ایران پرسش کرده و از دل و جان خواهان ترقی ایران بودند و بارها از رهبری معظم (مد ظله العالی) و رئیس جمهور با تجلیل و احترام نام برده و یاد می‌کردند. فضا به قدری صمیمی بود که اصلاً احساس نمی‌شد در محیطی غریب و کشوری بیگانه این ملاقات صورت می‌گیرد. مسلمانان از شیعه و سنی، ترک و عرب همگی مشتاق پیشرفت ایران، سلامت و موفقیت رهبری و مسئولان کشور بودند.

خیر مقدم و اظهار لطف تک تک حضار به رایزن فرهنگی کشورمان موجب سرافرازی و بسیار امید بخش بود. بخش دیگری از این سفر بازدید از دانشگاه برمن، کلاسها و کتابخانه

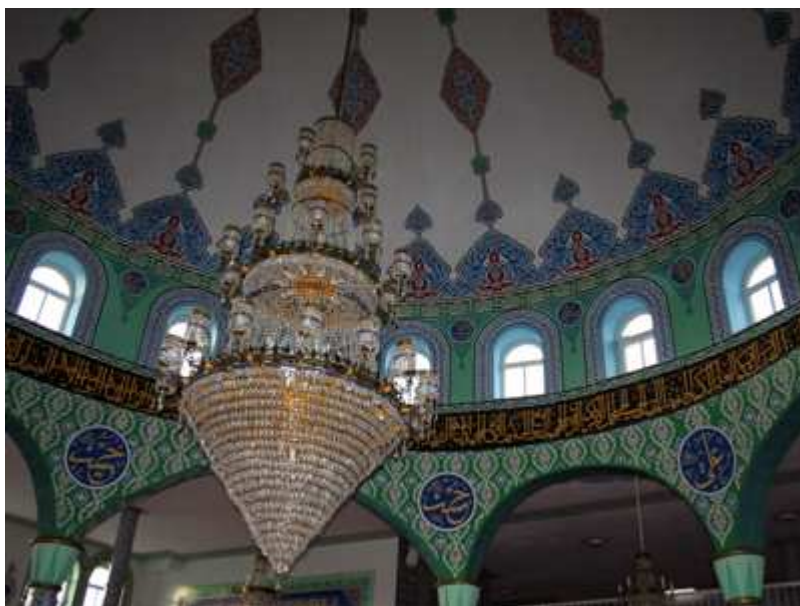
سپس رایزن فرهنگی کشورمان طی سخنانی به شماری از ویژگی‌های عرفانی و مناظرات فلسفی آن حضرت پرداختند که جمیت حاضر در جلسه مشتاقانه گوش می‌سپردند. پس از صرف شام، دعای سفره توسط امام مرکز اسلامی برلین، حجت الاسلام والمسلمین هاشمیان؛ دعای خیر و آرزوی بهروزی برای همه مسلمانان جهان بویژه برای محبان علی ابن موسی الرضا (ع) پایان بخش این برنامه‌های بیادماندنی و خاطره برانگیز بود.

دیدار رایزن فرهنگی کشورمان از شهر برمن و ملاقات با مسلمانان مقیم و فعالان اسلامی

برای نخستین بار با ابتکار رایزن فرهنگی کشورمان، ایشان همراه تنی چند از همکاران رایزنی به شهر برمن سفر نمود و ملاقات‌ها و بحث‌های بسیار مفیدی با مسلمانان و دانشجویان و مقامات فرهنگی هنری این شهر داشت.

دکتر همایون همتی در این سفر ضمن بازدید مفصل و گسترده از انتشارات هادیتیک، دایرة المعارف شیعی و سایت مسلم مارکت که توسط پروفیسور یاووس اُزگُس استاد دانشگاه‌های آلمان اداره می‌شود طی چند جلسه با ایشان و همکارانشان به بحث نشست و از نزدیک با

این دانشگاه بود که از قبل توسط آقای پروفسور یاووس برنامه ریزی شده بود و ایشان توانست از نزدیک با فعالیتهای این دانشگاه آشنا شود .

حضور چندین دختر مسلمان محجّب نیز خاطره ای به یاد ماندنی از این دانشگاه در ذهن ایجاد کرد و نشانگر حضور علمی زنان مسلمان در مراکز دانشگاهی معتبر جهان است.

رایزن فرهنگی کشورمان در حاشیه این مراسم با تنی چند از رهبران اُرتُدُکس کاتولیک و دیگر مذاهب در باره اهمیت دیالوگ ادیان و قرار همکاری های فیمابین در آینده مذاکره کرد که با استقبال آنان روبرو گردید. نظر هر دو طرف بر این مبنا و امید به این است که در آینده ی نزدیک دور جدید مذاکرات دیالوگ بین ادیان با کشور آلمان به طور جدی و فعال آغاز و پیگیری شود .

ملاقات رایزن فرهنگی کشورمان و رهبر جدید شورای

اسقفهای آلمان

آقای دکتر همتی به مناسبت روز "سنت میشل" و با دعوت قبلی اسقف اعظم "سولیچ" در آکادمی کاتولیکی آلمان - مقر برلین حضور یافته منصب جدید ایشان را تبریک گفت. در میان میهمانان دعوت شده

به این مراسم سفرا و بسیاری از دیپلماتهای کشورهای مختلف، همچنین خانم آنگلا مرکل، تنی چند از وزرای کابینه ایشان، مقامات سیاسی، رهبران مذهبی و ارتدکس، کشیشان و روحانیان مسیحی به چشم می خوردند .

در ابتدا کاردینال له مان رهبر قبلی کلیسای کاتولیک آلمان سخنانی کوتاه در باره انسان به عنوان حیوان اقتصادی، امور خیریه، صدقات، اهمیت اقتصاد در جامعه و لزوم کمک و همیاری در امور خیریه و احسان به فقرا سخن گفت. سپس رهبر جدید کلیسای کاتولیک آلمان ضمن خوش آمد گویی به شرکت کننده گان در باره لزوم ریشه کنی فقر و کمک به فقرا و نیز مسئله جهانی سازی و جهانی شدن سخن گفت .

برگزاری کلاس‌های فلسفه و دین پژوهی در رایزنی فرهنگی

در آینده‌ی نزدیک رایزنی فرهنگی کشورمان در برلین اقدام به برگزاری کلاس‌هایی برای نخبگان و فرهیختگان علاقمند به موضوعات و مقالات کلامی و اندیشه‌ای می‌نماید. این کلاس‌ها توسط پرفسور همایون همتی استاد

دانشگاه تهران و رایزن فرهنگی کشورمان در آلمان، به زبان‌های انگلیسی و عربی و برای دانشجویان دوره‌های دکتری و فوق‌لیسانس برگزار خواهد شد، تا آنان را به گونه‌ای مقایسه‌ای با جدیدترین مبانی اندیشه‌ای متداول در غرب و نیز اصول اندیشه‌ی اسلامی آشنا سازد.

در این کلاس‌ها که به صورت فشرده و هفته‌ای یکبار برگزار خواهند شد، اساسی‌ترین و مستندترین کتب و نوشتارهای دانشمندان و متفکران کشورهای اسلامی و غربی، مبنای کار، مباحثه و تبادل نظر میان استاد و دانش پژوهان خواهد بود.

تأکید تیم دانشمندان «کریوس کرانیکوم» بر وجود تاریخی پیامبر اسلام (ص)

پروژه‌ی قرآنی برلین مبتنی بر جمع‌آوری متن قرآن و تفسیر آن تحت رهبری پروفیسور «آنگلیکا نیویورث» (Angelika Neuwirth) «عرب‌شناس» (Arabistin) و «اسلام‌شناس» (Islamwissenschaftlerin) آلمانی به پیش

می‌رود و در سال ۲۰۰۹ اولین نتایج پژوهش‌های آنان انتشار خواهد یافت.

«آنگلیکا نیویورث» رفتار تحریک‌کننده‌ی «محمد کالیش» (Muhammad Kalisch) همکار خود در شهر «مونستر» آلمان را سرزنش کرد. «نیویورث» روز پنجشنبه (۱۶ اکتبر ۲۰۰۸) طی مصاحبه‌ای با «آژانس خبری کاتولیکی آلمان» (Die deutsche katholische Nachrichtenagentur KNA) در برلین اظهار داشت: «این تردید در خصوص وجود تاریخی حضرت محمد {ص} با استفاده از منابع اصولی مبتنی بر پژوهش به سادگی از میان می‌رود و کالیش برای انجام چنین تحقیقی موظف بوده است».

خانم «نیویورث» یک سال است که در برلین یک پروژه‌ی تحقیقاتی را تحت عنوان «کریوس کرانیکوم» (Corpus Coranicum) رهبری می‌کند، که کاری «تاریخی-نقد گونه» درباره‌ی قرآن را بعنوان هدف مد نظر دارد. این «تنظیم دوباره‌ی قرآن در یک دوره

کشورهای اسلامی نوعی اعتدال وجود دارد. همچنین در کشورهایی مانند ایران یا مصر دانشمندان آلمانی هیچگاه با اعتراض مواجه نشده اند.

روز فرماسیون لوتری در آلمان

۳۱ اکتبر برابر روزی است که مارتین لوتر تئولوگ مسیحی آلمانی در ۴۹۱ سال قبل ۹۵ مورد نقد خود نسبت به کلیسای وقت را بر طوماری نوشته و بر درب بزرگ کلیسای شهر ویتنبرگ نصب کرد.

تغییر و تحولی که مارتین لوتر خواهان آن بود از دل همه معتقدان بر می خواست و پیداست که عده ای مخالف آن بودند و آنان کسانی جز کشیشان و پاپ وقت نبودند. این انقلاب حکم مرگ مارتین لوتر بود. ولی پادشاه وقت مارتین را در پناه خود گرفت و او زنده از دادگاه بیرون آمد. تأثیر توأم با تغییر این نقد مارتین لوتر بر کلیسا در آن زمان هنوز به اثبات نرسیده است و محققان بر سر آن بحث دارند.

* ۳۱ اکتبر در استان های پروتستان آلمان و بخصوص استان براندنبورگ تعطیل رسمی است. استان برلین از این قاعده مستثنی است. به مناسبت این روز در موزه تاریخ شهر هاله بخشی به نام مارتین لوتر افتتاح می گردد. در این موزه بازدید کنندگان می توانند با وضعیت زندگی مارتین لوتر از نزدیک آشنا شوند. تمامی اسناد و مدارکی را که باستان

ی کهن متأخر مشترک اروپایی- خاور نزدیک « ضرورتا به معنای خداحافظی از «تصویر کلیشه ای اروپایی» قرآن است، که در آن صرفا دیدگاههای «یهودی- مسیحی» لحاظ شده اند. «نویویرث» گفت: «مسلمانان صرفا مدت زمان مدیدی نیست که در قلب اروپا زندگی می کنند، سنت آنان میراث ماست». وی اعلام کرد که در سال ۲۰۰۹ قصد دارد تا اولین نتایج پژوهش های طرح «کریوس کرانیکوم» را عرضه کند.

خانم «نویویرث» علاوه بر «کالیش» نویسندگان: «کارل هاینس الیگ» (Karl-Heinz Ohlig) و «کریستف لوکسنبرگ» (Christoph Luxenberg) را نیز، که وجود تاریخی محمد {ص} را زیر سؤال برده اند، مورد ملامت قرار داد و رفتار آنان را غیر علمی و برگرفته از منشی خصمانه با اسلام برشمرد. وی افزود: «برخی از آنان معلومات عربی ندارند و از قرآن بعنوان سنگ شکاف برای افکار از پیش ساخته بهره می برند. دکترین مبنی بر انکار وجود تاریخی محمد {ص} مبتنی بر ساخته های ماجراجویانه است».

«کالیش» اسلام شناس شهر «مونستر»، خواهان تفسیر تاریخی- انتقادی قرآن شده و وجود حضرت محمد {ص} را مورد تردید قرار داده است. بر این اساس «شورای هماهنگی مسلمانان» (Der Koordinationsrat der Muslime) سازمان مادر چهار اتحادیه ی بزرگ اسلامی، از ماه سپتامبر ۲۰۰۸ همکاری خویش را با وی قطع کرده است.

«نویویرث» معتقد است که انتشار این تردید توسط کالیش بدون استدلال قانع کننده و بدون در اختیار داشتن نظریه ی متقابل متقاعد کننده، صرفا می تواند بعنوان یک تحریک تلقی شود. در مقابل، در برابر طرح تحقیقاتی خانم «نویویرث» در میان همکارانش در

برگزاری بزرگترین نمایشگاه جوانان اروپا در برلین

بزرگترین «نمایشگاه جوانان اروپا (Europas größte Jugendmesse)» به «نمایشگاه یو (You Messe)» از تاریخ ۲۴ تا ۲۶ اکتبر سال ۲۰۰۸ میلادی در محل دائمی نمایشگاه های برلین برگزار گردید.

در این نمایشگاه سه روزه که مخاطب آن نوجوانان و جوانان آلمانی و غیر آلمانی بودند و ارائه ی برنامه ها و سرگرمی های فکری، ورزشی، موسیقی و هنری در مرکز ثقل کار آن قرار داشت، غرفه هایی نیز به دادن اطلاعات در زمینه های گوناگون بهداشتی، اجتماعی، تحصیلی، ورزشی و هنری به جوانان پرداختند.

پلیس آلمان نیز با در اختیار داشتن غرفه ای وسیع در بخشی از این نمایشگاه به ارائه ی اطلاعات و پاسخ به پرسش های نسل جوان در زمینه های گوناگون پرداخت و چگونگی و راه کارهای قانونی برخورد با تبهکاران را، بویژه بزهکارانی که قربانیانشان را جوانان تشکیل می دهند، به آنان آموزش داد.

شناسان از محلهای زندگی و توقف وی به دست آورده اند و همچنین نامه ای که پادشاه وقت کشور سوئد با خط خود برای وی نوشته در معرض دید بازدیدکنندگان قرار گرفته است. پژوهشگران و باستان شناسان معتقدند مارتین لوتر بر خلاف اظهاراتش شخص فقیری نبوده است. آنها برای این اظهار نظر به سکه های طلا و حتی استخوان حیواناتی که در سطل آشغال آشپزخانه وی یافت می شده نیز توجه کرده اند.

۳۱ اکتبر روز رفرم مارتین لوتر - کلیسای پروتستان

۱ نوامبر روز "مقدسان و شهدا" در کلیسای کاتولیک و تعطیل رسمی در اتریش، سوئیس، لیختن شتاین و استانهای کاتولیکی آلمان، به دلیل کثرت مقدسان و شهدا و بزرگداشتها در روزهای متفاوت در سال ۸۵۴ میلادی پاپ گریگور سوم و سپس پاپ گریگور چهارم این روز را جمعاً برای تمام مقدسان و شهدا نامگذاری رسمی کردند و مراسم برای همه آنها در این روز برگزار می گردد.

۲ نوامبر روز اموات در کلیسای کاتولیک است و در این روز در سراسر آلمان برگزاری جشن و سرور عمومی ممنوع می باشد. قرار دادن چراغ روشن بر مزار اموات و پخت نان و حک کردن دعای شادی روح اموات بر روی آن و هدیه آن به همسایگان و اقوام جزء مراسم های این روز است. روزهای "یاران سانتا نیکلاوس (۵ دسامبر)، روز سانتا نیکلاوس (۶ دسامبر)، سیلو ستر (۳۱ دسامبر) و روز مریم مقدس (۱ ژانویه) از اعیاد مقدس همتراز می باشند.

هالوین روزی است که از فرهنگ جدید غربی و به مرور زمان در اروپا وارد و جایگزینی می شود که هیچ مترادفی در آن در فرهنگ کاتولیکی و پروتستانی وجود ندارد.

دو سال و نیم از قدمت برپایی این جشن در برلین می گذرد و در خلال این مدت اعضای انجمن های مذهبی اطراف «پتسدامر اشتراسه» در برلین پی در پی با یکدیگر ملاقات کرده و به بحث و گفتگو پیرامون مسایل مربوط به کلیسا، مسجد و مذهب پرداخته اند.

شوک بدهی در برلین

در برلین از هر ۷ نفر یکی ورشکسته است. این مطلب را ارقام منتشره از سوی «اداره ی فدرال آمار (Landesamt für Statistik)» مستند می سازد .

علاوه بر آن، از هر ۲۴۰ هزار خانواده یکی بطور متوسط ۳۳۵۹۵ یورو بدهی دارد. در برلین ۱۷۳۳ نفر اعلام ورشکستگی خصوصی کرده اند. اکثر این ورشکستگی ها در منطقه ی «شونه برگ / تمپلهف» اعلام شده و منطقه ی «نوی کلن» در رتبه ی دوم و در مقام سوم نیز منطقه ی «لیشتن برگ» قرار دارند. کمترین میزان ورشکستگی در منطقه ی «پانکو» اعلام شده است. مقامات مربوطه در بخش «مشاوره ی بدهی»، از دست دادن شغل را علت اصلی ورشکستگی ها در برلین اعلام می کنند.

برگزاری جشن ادیان در برلین

«جشن ادیان» روز دوازدهم اکتبر ۲۰۰۸ در «کلیسای ۱۲ رسول (Zwölf-Apostel-Kirche)» برگزار گردید.

به گفته ی برگزار کنندگان این جشن، فایق آمدن بر شکاف میان فرهنگ ها و ادیان و خدمت در راستای تبادل فرهنگی و همگامی در پاسخگویی به مسایل و نیز دیالوگ میان انجمن های مذهبی از جمله اهداف برگزاری چنین جشنی بود.

شرح حال

شمس الدین محمدحافظ شیرازی

سال و محل تولد: ۷۲۶ هـ.ق - شیراز ، سال و محل وفات: ۷۹۱ هـ.ق - شیراز

شمس الدین محمد حافظ ملقب به خواجه حافظ شیرازی و مشهور به لسان الغیب با وجود شهرت والای این شاعر در خصوص دوران زندگی حافظ بویژه زمان به دنیا آمدن او اطلاعات دقیقی در دست نیست ولی در حدود سال ۷۲۶ ه.ق در شهر شیراز به دنیا آمد است .

اطلاعات چندانی از خانواده و اجداد خواجه حافظ در دست نیست و ظاهراً پدرش بهاء الدین نام داشته و در دوره سلطنت اتابکان فارس از اصفهان به شیراز مهاجرت کرده است. شمس الدین از دوران طفولیت به مکتب و مدرسه روی آورد و آموخت سپری نمودن علوم و معلومات معمول زمان خویش به محضر علما و فضلی زادگاهش شتافت و از این بزرگان بویژه قوام الدین عبدا... بهره ها گرفت .

خواجه در دوران جوانی بر تمام علوم مذهبی و ادبی روزگار خود تسلط یافت .

او هنوز دهه بیست زندگی خود را سپری ننموده بود که به یکی از مشاهیر علم و ادب دیار خود تبدیل شد. وی در این دوره علاوه بر اندوخته عمیق علمی و ادبی خود قرآن را نیز کامل از حفظ داشت و از این روی تخلص حافظ بر خود نهاد .

دوران جوانی حافظ مصادف بود با افول سلسله محلی اتابکان فارس و این ایالات مهم به تصرف خاندان اینجو در آمده بود. حافظ که در همان دوره به شهرت والایی دست یافته بود مورد توجه و امرای اینجو قرار گرفت و پس از راه یافتن به دربار آنان به مقامی بزرگ نزد شاه شیخ جمال الدین ابواسحاق حاکم فارس دست یافت .

اقدامات امیر مبارزالدین با مخالفت و نارضایتی حافظ مواجه گشت و وی با تاختن بر اینگونه اعمال آن را ریاکارانه و ناشی از خشک اندیشی و تعصب مذهبی قشری امیر مبارز الدین دانست .

سلطنت امیر مبارز الدین مدت زیادی به طول نیانجامید و در سال ۷۵۹ ه.ق دو تن از پسران او شاه محمود و شاه شجاع که از خشونت بسیار امیر به تنگ آمده بودند توطئه ای فراهم آورده و پدر را از حکومت خلع کردند. این دو امیر نیز به نوبه خود احترام فراوانی به حافظ می گذاشتند و از آنجا که بهره ای نیز از ادبیات و علوم داشتند شاعر بلند آوازه دیار خویش را مورد حمایت خاص خود قرار دادند .

اواخر زندگی شاعر بلند آوازه ایران همزمان بود با حمله امیر تیمور و این پادشاه بیرحم و خونریز پس از جنایات و خونریزی های فراوانی که در اصفهان انجام داد و از هفتاد هزار سر بریده مردم آن دیار چند مناره ساخت روبه سوی شیراز نهاد .

مرگ حافظ احتمالاً در سال ۹۷۱ ه.ق روی داده است و حافظ در گلگشت مصلی که منطقه ای زیبا و با صفا بود و حافظ علاقه زیادی به آن داشت به خاک سپرده شد و از آن پس آن محل به حافظیه مشهور گشت .

نقل شده است که در هنگام تشییع جنازه خواجه شیراز گروهی از متعصبان که اشعار شاعر و اشارات او به می و مطرب و ساقی را گواهی بر شرک و کفر وی می دانستند مانع دفن حکیم به آیین مسلمانان شدند .

دوره حکومت شاه ابواسحاق اینجو توأم با عدالت و انصاف بود و این امیر دانشمند و ادب دوست در دوره حکمرانی خود که از سال ۷۴۲ تا ۷۵۴ ه.ق بطول انجامید در عمرانی و آبادانی فارس و آسایش و امنیت مردم این ایالت بویژه شیراز کوشید .

حافظ از لطف امیر ابواسحاق بهره مند بود و در اشعار خود با ستودن وی در القابی همچون (جمال چهره اسلام) و (سپهر علم و حیاء) حق شناسی خود را نسبت به این امیر نیکوکار بیان داشت .

پس از این دوره صلح و صفا امیر مبارزه الدین مؤسس سلسله آل مظفر در سال ۷۵۴ ه.ق بر امیر اسحاق چیره گشت و پس از آنکه او را در میدان شهر شیراز به قتل رساند حکومتی مبتنی بر ظلم و ستم و سخت گیری را در سراسر ایالت فارس حکمفرما ساخت .

امیر مبارز الدین شاهی تند خوی و متعصب و ستمگر بود. حافظ در غزلی به این موضوع چنین اشاره می کند :

راستی خاتم فیروزه بو اسحاقی ----- خوش درخشید ولی دولت مستعجل بود

دیدنی آن قهقهه کبک خرامان حافظ ----- که ز سر پنجه شاهین قضا غافل بود

لازم به ذکر است حافظ در معدود مدایحی که گفته است نه تنها متانت خود را از دست نداده است بلکه همچون سعدی ممدوحان خود را پند داده و کیفر دهر و ناپایداری این دنیا و لزوم رعایت انصاف و عدالت را به آنان گوشزد کرده است .

ویژگی های شعر حافظ

برخی از مهم ترین ابعاد هنری در شعر حافظ عبارتند از :

1- رمز پردازی و حضور سمبولیسم غنی

رمز پردازی و حضور سمبولیسم شعر حافظ را خانه راز کرده است و بدان وجوه گوناگون بخشیده است. شعر وی بیش از هر چیز به آینه ای می ماند که صورت مخاطبانش را در خود می نمایاند، و این موضوع به دلیل حضور سرشار نمادها و سمبول هایی است که حافظ در اشعارش آفریده است و یا به سمبولهای موجود در سنت شعر فارسی روحی حافظانه دمیده است .

چنان که در بیت زیر "شب تاریک" و "گرداب هایل" و ... را می توان به وجوه گوناگون عرفانی، اجتماعی و شخصی تفسیر و تأویل کرد :

شب تاریک و بیم موج و گردابی چنین هایل

کجا دانند حال ما سبکباران ساحلها

2- رعایت دقیق و ظریف تناسبات هنری در فضای کلی ادبیات

این تناسبات که در لفظ قدما (البته در معنایی محدودتر) "مراعات النظیر" نامیده می شد، در شعر حافظ از اهمیت فوق العاده ای برخوردار است .

به روابط حاکم بر اجزاء این ادبیات دقت کنید :

در مشاجره ای که بین دوستان شاعر و مخالفان او در گرفت سرانجام قرار بر آن شد تا تفألی به دیوان خواجه زده و داوری را به اشعار او واگذارند. پس از باز کردن دیوان اشعار این بیت شاهد آمد :

قدیم دریغ مدار از جنازه حافظ ----- که گرچه غرق گناه است می رود به بهشت

حافظ بیشتر عمر خود را در شیراز گذراند و بر خلاف سعدی به جز یک سفر کوتاه به یزد و یک مسافرت نیمه تمام به بندر هرمز همواره در شیراز بود .

وی در دوران زندگی خود به شهرت عظیمی در سر تا سر ایران دست یافت و اشعار او به مناطقی دور دست همچون هند نیز راه یافت .

نقل شده است که وی مورد احترام فراوان سلاطین آل جلایر و پادشاهان بهمنی دکن هندوستان قرار داشت و پادشاهان زیادی او را به پایتخت های خود دعوت کردند. حافظ تنها دعوت محمود شاه بهمنی را پذیرفت و عازم آن سرزمین شد ولی چون به بندر هرمز رسید و سوار کشتی شد طوفانی در گرفت و خواجه که در خشکی، آشوب و طوفان حوادث گوناگونی را دیده بود نخواست خود را گرفتار آشوب دریا نیز بسازد از این رو از مسافرت شد .

شهرت اصلی حافظ و رمز پویایی جاودانه آوازه او به سبب غزلسرایی و سرایش غزل های بسیار زیباست .

ز شوق نرگس مست بلند بالایی

چو لاله با قدح افتاده بر لب جویم

شدم فسانه به سرگشتگی که ابروی دوست

کشیده در خم چوگان خویش، چون گویم

3- لحن مناسب و شور افکن شاعر در آغاز شعرها

ادبیات شروع هر غزل قابل تأمل و درنگ است. به اقتضای موضوع و مضمون، شاعر بزرگ لحنی خاص را برای شروع غزلهای خود در نظر می گیرد، این لحنها گاه حماسی و شورآفرین است و گاه رندانه و طنزآمیز و زمانی نیز حسرتبار و اندوهگین .

بیا تا گل برافشانیم و می در ساغر اندازیم

فلک را سقف بشکافیم و طرحی نو در اندازیم

4- طنز

زبان رندانه شعر حافظ به طنز تکیه کرده است. طنز ظرفیت بیانی شعر او را تا سر حد امکان گسترش داده و بدان شور و حیاتی عمیق بخشیده است. حافظ به مدد طنز، به بیان ناگفته ها در عین ظرافت و گزندگی پرداخته و نوش و نیش را در کنار هم گرد آورده است . پادشاه و محتسب و زاهد ریاکار، و حتی خود شاعر در آماج طعن و طنز شعرهای او هستند :

فقیه مدرسه دی مست بود و فتوا داد

که می حرام، ولی به ز مال او قافست

باده با محتسب شهر ننوشی زنهار

بخورد باده ات و سنگ به جام اندازد

5- ایهام و ابهام

شعر حافظ، شعر ایهام و ابهام است، ابهام شعر حافظ لذت بخش و رازناک است .

نقش موثر ایهام در شعر حافظ را می توان از چند نظر تفسیر کرد :

اول، آن که حافظ به اقتضای هنرمندی و شاعریش می کوشیده است تا شعر خود را به ناب ترین حالت ممکن صورت بخشد و از آنجا که ابهام جزء لاینفک شعر ناب محسوب می شود، حافظ از بیشترین سود و بهره را از آن برده است .

دوم آن که زمان پرفتنه حافظ، از ظاهر معترض زبانی خاص طلب می کرد؛ زبانی که قابل تفسیر به مواضع مختلف باشد و شاعر با رویکردی که به ایهام و سمبول و طنز داشت، توانست چنین زبان شگفت انگیزی را ابداع کند؛ زبانی که هم قابلیت بیان ناگفته ها را داشت و هم سراینده اش را از فتنه های زمان در امان می داشت .

سوم آن که در سنن عرفانی آشکار کردن اسرار ناپسند شمرده می شود و شاعر و عارف متفکر، مجبور به آموختن زبان رمز است و راز آموزی عارفانه زبانی خاص دارد. از آن جا که

1 - نظام هستی در اندیشه حافظ همچون دیگر متفکران عارف، نظام احسن است، در این نظام گل و خار در کنار هم معنای وجودی می یابند .

حافظ از باد خزان در چمن دهر مرنج

فکر معقول بفرما، گل بی خار کجاست؟

من اگر خارم اگر گل، چمن آرایی هست

که از آن دست که او می کشدم می رویم

2 - عشق جان و حقیقت هستی است و در دریای پرموج و خونفشان عشق جز جان سپردن چاره ای نیست .

در ازل پرتو حسنت ز تجلی دم زد

عشق پیدا شد و آتش به همه عالم زد

عقل می خواست کز آن شعله چراغ افروزد

دست غیب آمد و بر سینه نامحرم زد

3 - تسلیم و رضا و توکل ابعاد دیگری از اندیشه و جهان بینی حافظ را تشکیل می دهد .

آنچه او ریخت به پیمان ما نوشیدیم

اگر از خمر بهشت است و اگر باده مست

حافظ شاعری با تعلقات عمیق عرفانی است، بی ربط نیست که از ایهام به عالیترین شکلش بهره بگیرد :

دی می شد و گفتم صنما عهد به جای آر

گفتا غلطی خواجه، در این عهد وفا نیست

ایهام در کلمه "عهد" به معنای "زمانه" و "پیمان"

دل دادمش به مزده و خجالت همی برم

زین نقد قلب خویش که کردم نثار دوست

ایهام در ترکیب "نقد قلب" به معنای "نقد دل" و "سکه قلبی"

عمرتان باد و مرادهای ساقیان بزم جم

گر چه جام ما نشد پر می به دوران شما

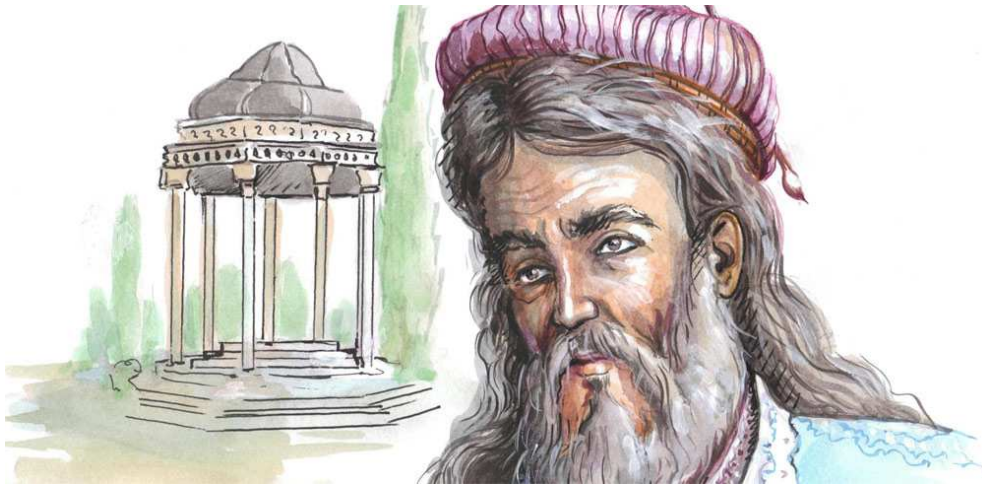
ایهام در کلمه "دوران" به معنای "عهد و دوره" و "دورگردانی ساغر"

تفکر حافظ عمیق و زنده پویا و ریشه دار و در خروشی حماسی است. شعر حافظ بیت الغزل معرفت است .

جهان بینی حافظ

از مهمترین وجوه تفکر حافظ را می توان به موارد زیر اشاره کرد :

مژده ای دل که مسیحا نفسی می آید
 که از انفاس خوشش بوی کسی می آید
 ای پادشه خوبان، داد از غم تنهایی
 دل بی تو به جان آمد وقت است که باز آیی

تکیه بر تقوی و دانش در طریقت کافرست

راهرو گر صد هنر داد توکل بایدهش

4 - رزند زمان خود بودن، نوشیدن جان حیات در لحظه، درک و دریافت حالات و آنات
 حقیقی زندگی

به مأمنی رو و فرصت شمر طریقه عمر

که در کمینگه عمرند قاطعان طریق

فرصت شما و صحبت کز این دو راهه منزل

چون بگذریم دیگر نتوان بهم رسیدن

5-انتظار و طلب موعود،

انتظار رسیدن به فضایی آرمانی از مفاهیم عمیقی است که در سراسر دیوان حافظ به صورت
 آشکار و پنهان وجود دارد، حافظ گاه به زبان رمز و سمبول و گاه به استعاره و کنایه در
 طلب موعود آرمانی است. اصلاح و اعتراض، شعر حافظ را سرشار از خواسته ها و نیازهای
 متعالی بشر کرده است :